

JUHTKIRI

Väikeühenduste mured ja rõõmud

Selle aasta alguses käivitas EMSL projekti "Eesti Euroopasse – väikeühenduste tugevdamine ja ettevalmistamine Euroopa Liidu programmide ja struktuurifondide kasutamiseks", mida toetati kohaliku omaalgatuse programmist. Projekti põhieesmärk oli toetuse pakkumine väikeühendustele nende arenguks ja toimimiseks üle Eesti, et nad oleksid ühelt poolt valmis Euroopa Liidu struktuurifondide projektideks, teisalt suutikumad arendama kohalikku elu, et olla tugevad partnerid kohalikele omavalitsustele, ettevõtetele ja ühendustele.

Selleks, et väikeühenduste teemadega paremini kursis olla ning jagada teadmisi edukaks tegutsemiseks, on koostöös EMSLi lepingupartnerite, mittetulundusühenduste regionaalsete tugikeskuste abiga korraldatud kõikides maakondades teabepäevi, et tutvustada EL struktuurifonde, õpetada kirjutama edukaid projekte, anda juhiseid raamatupidamise korraldamiseks ning maksunduses orienteerumiseks.

Informatsiooni levitamiseks on kasutatud kõikvõimalikke infokanaleid: teavet jagatakse näiteks keskustes asuvate e-posti vestlusgruppide, maakonnakeskuste teadetetahvlite ning infolehtede kaudu.

EMSL on välja andnud ka voldiku mittetulundusühenduste maksustamisest ja raamatupidamisest, mida jagatakse EMSLi büroos Tallinnas ja mittetulundusühenduste tugikeskustes üle Eesti. Peagi valmib ka projektide kirjutamise juhendmaterjal, mille abil on kergem planeerida ja kirjutada nõuetekohaseid projekte.

Analüüsidest Eesti eri paikades tegutsevate väikeühenduste tööd ja võttes arvesse tugikeskuste koordinaatorite hinnanguid eri piirkondade ühenduste võimalustest, võib nentida, et üldpilt väikeühenduste osas on küllaltki sarnane.

Positiivne on see, et väikeühendused on enamikul juhtudel loodud tööpoolest vajadusest tegutseda kohaliku elu edendamiseks, inimeste aktiivseks tegutsemiseks. On hea meel tõdeda, et seepärast on ka võimu- ja auvõitlus väiksem ning ühendustel kõrge kohalik väärtus. Sihtgrupp, kellele ühenduste tegevus on suunatud, on lähedal ning omavahel toimub tihe suhtlus. Samuti on ühenduste tegevuse tulemuslikkus kohe nähtav ning ka hinnangute andmine nende tööle on vahetu ja kiire.

Samas on väiksemates kohtades tegutsevatel ühendustel ka mitmeid probleeme. Tunda annab ideede nappus, sest puudub julgus mõelda ettepoole ja algatada tulevikku suunatud tegemisi. Muret tekitab vähene (sageli ka olematu) materiaalne alus ning aeg-ajalt tegutsetakse vaid projektitoetustest saadud ja kohalike omavalitsuste minimaalsel rahalisel toel. Ebakindlus tuleviku ees ei motiveeri koostama arenguplaane, koolitama end strateegia ja juhtimise vallas. Nii lähtutakse tegevuse planeerimises rahastamisvõimalusest ning planeeritakse oma tegevus taotluse esitamise järgi, lisades sinna reaalseid vajadusi ja probleemilahendusi vaid osaliselt. Seega on raskendatud jätkusuutlike projektide tekkimine.

Eraldi teema on projektitaotluste kaasfinantseerimise leidmine. Juhul kui omavalitsus ei abista ning toetuse andja arvestab rahalist panust vaid omafinantseeringuna, on projekti esitamine üldse küsimärgi all. Eesti rahastaja võiks usaldada väikeühendusi rohkem ning ka aruandlus ei peaks kujunema mahukaks ja keeruliseks. Väikese raha eest tehakse kohti peal ilusaid ja suuri tegusid ning see on kõige olulisem.

Kui aastaid tagasi räägiti sageli sellest, et väiksematesse kohtadesse informatsioon ei jõua, siis tänaseks on olukord mingil määral paranenud. Märkatavalt on paranenud ka omavalitsuste enda huvi teabe levitamise osas, sest struktuurifondide avanemiseks valmistumisel on oluline osa koostööl just mittetulundusühendustega.

Kokkuvõtvalt võiks öelda, et väikeühenduste tegevused on kohaliku elu edendamisel tänuväärset ja olulist. Ettevaatavalt peaks aga rohkem arendama koostööd nii piirkonniti kui ka valdkonniti ja andma endast omavalitsustele märku. See tagaks ka projektitaotluste esitamisevõimaluste suurenemise.

Maakondades on loomisel (enamustes, muuseas, juba ka toimivad) maakondlikud arenduskeskused (MAKid), mis on eelkõige kohaliku arengu huvides tegutsevad organisatsioonid. Ühe ülesandena on MAKile seatud kodanikuühenduste toetamine. Seega, tuleks julgemalt pöörduda oma projektiideede ja muude küsimustega maakonnas paikneva arenduskeskuse poole. Ning jätkuvalt annab mittetulundusühendustele nõu EMSL.

Kuna väikeühendused on oma ühistele joontele vaatamata siiski omanäolised, on käesolevas infolehes erinevaid artikleid mitmete maakodade ühendustelt, milles kajastuvad nii organisatsiooni enda tegemised kui ka hinnangud tulevastele võimalustele.

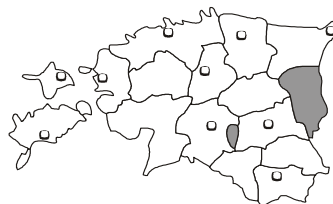
Katrin Kala

EMSLi Info- ja tugiprogrammi juht
katrin@ngo.ee

SISUKORD

Ida- ja Lääne-Virumaa lk. 2
Jõgeva- ja Tartumaa lk. 3
Hiiumaa ja Saaremaa lk. 4
Lääne- ja Raplamaa lk. 5
Viljandi- ja Pärnumaa lk. 6
Võru- ja Põlvamaa lk. 7
Valga- ja Harjumaa lk. 8

EMSLi 9 regionaalset tugikeskust üle Eesti

Ida - Virumaa

Enamasti seotakse vabaühenduste asutamine sooviga leida toetust oma piirkonna, ühiste huvidega sõpruskonna või küla vajaduste rahuldamiseks. Sageli vastatakse, et soovitakse teha piirkonnas midagi sellist, millega mitte keegi ei tegele. Mõnikord öeldakse, et oli lihtsalt üks hea võimalus saada raha ning see nõudis registreeritud vabaühenduse asutamist. Mis ajend see ka polnud, on vabaühendus asutatud. Mis edasi saab?

Nüüd algab tegelikult väikese vabaühenduse nn kolgata tee: on vaja tegelda liikmetega, leida vabatahtlikke oma ürituste korraldamiseks, mõelda pikemalt ette oma tuleviku, tegeleda maksuameti ja raamatupidamisega. Väikese ühenduse eelised on, et ollakse hästi lähedal sihtgruppidele ja nende probleemidele, liikmed suhtlevad sageli, vastutust on kergem kanda ja selle jaotamine ei röövi aega. Väikeprojektile on lihtsam leida toetust. Väikesel vabaühendusel on piirkonnas kõrge väärtus, tegevus on silme all, seega on vähem võimu- ja auvõitlust. Nagu igal organisatsioonil, nii on ka vabaühendusel oma kriisid, kuid väiksem suudab need lahendada isekeskis.

Ida-Virumaa vabaühendused elavad oma seltsielu suhteliselt vaikselt ega torka riiklikul pinnal eriti silma. Tugevamad ja riigi probleemidesse sekkuvad on Narva ja Sillamäe piirkonna vabaühendused. Mujal on vabaühendused väikesed ja tegelevad pigem kohalike probleemidega – huvialade, seltsielu, kodu-uurimise, laste või sotsiaalsete probleemidega.

Olen korduvalt kasutanud sõna "probleemid". Tekib küsimus, kas vabaühendused ongi siis loodud selleks, et lahendada riigi valupunkte vabatahtlike tegevuse abil? Kui see nii on, siis on vabatahtlik jõud suures osas ju veel kasutamata ning siin on põhjusi küllaga.

Väikese vabaühenduse probleemid on väike liikmete arv ja vähene toetuspind; suhteliselt madal enesehinnang ja sellest tulenevalt vähene reklaam oma tegevusele; suuri projekte ei riskita ette võtta, sest raske on leida kaasfinantseerimist; väike on võimalus toota teenust; tihti kummitab uute säravate ideede nappus – ei suhelda väljapoole ega otsita omataolistega kontakti; mitmel puhul ei taheta teha koostööd teiste organisatsioonidega; puudub arenguplaan.

Miks küll on väikesel vabaühendusel nii palju probleeme? Põhjused on nii sisemised kui ka välised. Palju on probleeme, mida saab lahendada siis, kui me seda probleemi näeme – reklaam, koostöö liikmete arv, ideede ja kogemuste otsimine laiemal pinnal, tuleviku nägemine. Väljastpoolt ühendusele tekitatud probleemid on suuremad ja laiemad:

- Eesti rahastajad (fondid, programmid, komisjonid ja nõukogud) võiksid väikest ühendust **usaldada rohkem**, mitte peita end pikkade bürokraatlike juhendite taha.
- Tööstuspiirkonna programm on seadnud eesmärgiks toetada **piirkondlikku ettevõtlust**, kuid taotluste saatus otsustatakse Tallinnas. Huvitav, mitu vabaühenduse taotlust on esitatud ja mitu üldse rahuldatud? Teen ettepaneku taastada Ida-Virumaa programm ja lahutada muud tööstuspiirkonnad (Tamsalu, Võhma jms) ning asutada neile oma programm.
- Erakonnad on registris liikmete, liikmemaksude ja registreerimisega vabaühendused. Miks riik toetab rikkalikult (nt valimiskampaania) erakondi nende **vabatahtlikus tegevuses** teostada võimu? Kas erakonnad on paremad ja eelistatavamad vabaühendused kui teised katusühendused või suure liikmeskonnaga ühendused?
- Head **raamatupidajad** ei suuda väike ühendus endale palgata.
- Kas on võimalik kuidagi eraldada korteriühistud, aiandusühistud ja muud taolised ning korrastada internetis kättesaadav **vabaühenduste register**. Millal seda viimati täiendati?
- Vabaühendused ei ole võimelised maksma **heade koolituste** eest – need on Eestis liiga kallid.

Krista Pedak

Ida-Virumaa Külade Ühendus
ivke@hot.ee

Lääne - Virumaa

Lääne-Virumaa Puuetega Inimeste Koja katusorganisatsioon on Eesti Puuetega Inimeste Koda (EPI Koda). EPI Koda liikmeskonda kuulub 16 maakondlikku koda ja 30 puuetega inimeste liitu üle Eesti. Koda töö juhivad juhatuse ja igapäevast sisulist tööd teeb juhatuse esinaine. Kogu juhtimise süsteem on kirja pandud üldkoosoleku poolt vastu võetud põhikirjas.

Koda omakorda on katusorganisatsioon 14 puuetega inimeste ühingule ja seltsile. Järelikult, kui elatakse ühe "katuse all", peavad olema ka ühised arengukavad ja eesmärgid. Selleks on töö puuetega inimestega. See omakorda tähendab invapoliitikat, koolituste korraldamist, invasporti, rehabilitatsiooni jne – kõike, mida vajab oma elu parandamiseks erivajadustega inimene.

Alljärgnevalt toon välja negatiivsed ja positiivsed kogemused, millega puutume kokku oma igapäevases töös.

Kõige rohkem häirib organisatsioonide (tunnistagem, meie ise kaasa arvatud) töös pädevuse puudumine. Kui enda hoole alla võetakse mingid sihtgrupid, siis tekib koheselt ka vajadus end kurssi viia selle valdkonna iseärasustega. Näiteks ei oska diabeetikute vajadusi märgata liikumispuudelised ja pimedate eripära kurdid. Analüüsinud probleemi lootsime lahenduse leida läbi selle, et katuseorganisatsiooni juhatusse valiti persoonid rahvusvaheliste puudeliikide jaotuse alusel – pimedad, kurdid, vaimu- ja liikumispuudega inimesed. Nii lootsime, et kaitstud saavad kõikide erivajadustega inimeste vajadused. Täna on nimetatud koosseis juhtinud Koda peaaegu 2 aastat, kuid ikkagi ei vasta see ootustele. Siit tuleb omakorda välja kõikide MTÜ-de achilleuse kand, motivatsiooni puudus.

Vabatahtlike ühenduste aktiivsus ja teovõime on täpselt nii suur, kui aktiivne on juhtgrupp. Juhtgrupi liikmete vajaduste rahuldamisel kaob ka motivatsioon edaspidiseks tegutsemiseks. Teistpidi vaadeldes on liikmeks olemine katusorganisatsiooni motiveerijaks. Tahe olla edukaim ühing sunnib rohkem pingutama ja aktiivsemalt tegutsema.

Üks katusorganisatsiooni eeliseid on majanduslik kokkuhoid. Kõikidele liikmesorganisatsioonide jaoks töötab Kojas üks raamatupidaja. See ei tähenda, et nad on kohustatud tema teenust kasutama, kuid kõigil on selleks võimalus. Aeg on näidanud, et enamusele seda ka kasutatakse. Ühinged saavad kasutada Koda ruume, kontoritehnikat ja soodushindadega teenuseid. Koda pakub puuetega inimeste päevakeskuses 25 erinevat teenust. Suurim teenuse ostja on Rakvere linn.

Kuid teenuste pakkumise pädevus on Eestis tervikuna seni täielikult kontrollimata tegevus. Meiegi taotlesime teenuste pakkumiseks tegevusloa ja osutame neid nii hästi, kui oskame. Siiski ei kontrolli meie teenuste pakkumise pädevust mitte keegi.

Ning ka rahastamisest. Raha ongi esmane, mis koondab organisatsioone ühise katuse alla. Kodade raha tuleb suuresti projektipõhiselt läbi Hasartmängumaksu Nõukogu. See on välja töötatud ja toimiv rahastamise süsteem. Üldkoosolek jaotab avaliku hääletamise teel Kojale eraldatud raha ühingute vahel ja projektid kirjutatakse vastavalt summade jaotumisele. Kõigil ühingutel on loomulikult võimalus hankida lisaraha teistest allikatest.

Kuid ühe aasta kaupa elamine ei lase seada kaugele ulatuvaid eesmärgi. Teha ei saa ka preventiivset tööd, sest senine andmekaitse seadus ei luba isegi omavalitsuste sotsiaalteenustajatel omada puuetega inimeste andmebaasi.

Vaatama kõigele leidub meie hulgas innukaid tegutsejaid lastest vanuriteni. Lisaks on neil võimalus saada erinevaid hüvesid, näiteks pidevad täiendkoolitused üle terve Eesti, sport ja meelelahutus, kaasa rääkimine seadusandluses jne.

Tiia Sihver

Lääne-Virumaa Puuetega Inimeste Koda
virukoda@hot.ee

Jõgevamaa

Peipsi Infokeskus on Jõgevamaal Mustvees tegutsenud üle viie aasta. Selle aja jooksul oleme toetanud tähtsamate objektide investeringuid, majutanud Mustveed külastavaid turiste, andnud välja piirkonda tutvustavaid trükiseid ja valmistanud suveniire, korraldanud ühisüritusi ja koolitusi nii linnaelanikele kui ka omavalitsustele, viinud ellu paljusid kohaliku elu edendavaid projekte ning teinud küsitlusi piirkonna probleemide ja vajaduste välja selgitamiseks.

Seni tähtsamad tegevused on olnud:

- heategevuslike Mustvee laatade korraldamine;
- rahvusvahelise maapäeva ja linnakoristuse kampaaniate korraldamine;
- keskkonnateemalised infopäevad, joonistus- ja essekirjutamise võistlused koolides;
- Peipsi Infoserveri ning avaliku turismiinfo- ja internetipunkti käivitamine;
- kunsti- ja käsitöökoda;
- Mustvee koolide, kirikute ja tervisekeskuse rahastamine läbi Virginia Ülikooli (USA) projektide;
- Mustvee ja Peipsi piirkonna turismiobjektide piltpostkaardikogumike väljaandmine;
- raamatu "Peipsi järv ja Peipsimaa vanausulised" väljaandmine.

Hetkel koordineerib Peipsi Infokeskus Peipsi-äärses piirkonnas nelja erinevat programmi:

Info- ja turismitprogramm

- Info Peipsi-äärsete majutus- ja toitlustusasutuste, vaatamisväärsuste, ürituste kohta nii telefoni teel kui ka internetis Peipsi Infoserveris, giiditeenus;
- mittetulundusühingute nõustamine asutamise, projektidele raha taotlemise, raamatupidamise ja maksustamise osas, kodanikualgatusliku idee levitamine.

Keskkonnaprogramm

- ökoturismi põhimõtete levitamine;
- Peipsi järve äärses piirkonnas loodushoid.

Sotsiaal- ja integratsiooniprogramm

- noorsootöö;
- töö erinevate riskigruppidega (rahvusvähemused, vanurid, puuetega inimesed, tänavalapsed, töötud jt).

Vabatahtlike programm

- Vabatahtliku töö idee ja põhimõtete levitamine;
- Vabatahtlike vahendamine organisatsioonidele, kaasamine projektidesse ja ürituste korraldamisse.

Programmide raames viiakse läbi erinevaid projekte, korraldatakse seminare, koolitusi, laagreid, ühisüritusi ja kampaaniaid, antakse välja piirkonda tutvustavaid trükiseid. Laatade korraldamisega oleme taastanud kunagiste populaarsete Mustvee laatade traditsiooni. Osavõtjaid sellel üritusel on olnud alati rohkesti. Lisaks projektide läbiviimisele pakub Peipsi Infokeskus ka erinevaid teenuseid: telkide ja magamiskottide laenutamine, liikluskindlustus, paljundus, mittetulundusühingute asutamine, giiditeenus jt. Teenused aitavad paremini toime tulla, sest üksnes projektitoetustest ei ole võimalik kõiki kulusid katta.

Peipsi Infokeskus on oma vajalikkust Jõgeva maakonnas tõestanud, kuna meie projektitoetuste osakaal on väga kõrge, meie koolituste vastu on suur huvi ning meie tegevusest võtab osa palju vabatahtlikke. On paranenud koostöö ka kohaliku omavalitsusega, kes eraldas meie tegutsemiseks tänava raha ka Mustvee linna eelarvest. Peipsi Infokeskuse rahastajad ja toetajad on tegutsemisaastate jooksul olnud Euroopa Komisjon, Virginia Ülikool (USA), Balti-Ameerika Partnerlusprogramm, Avatud Eesti Fond, Keskkonnaministeerium, Keskkonna-investeeringute Keskus, Haridus- ja teadusministeerium, Eesti Regionaalarengu Sihtasutus, AS IF Eesti Kindlustus, Mustvee Linnavalitsus, Jõgeva Maavalitsus, Tööhõiveamet, Johannes Mihkelsoni Keskus, Raadio Elmar, Eesti Vabatahtlike Keskus, SA Mustvee Tervis. Koostöös partneritega on lootust ka ELi toetusi kasutada.

Janek Keskküla
Peipsi Infokeskus
janek@peipsi.ee

Tartumaa

Angelika Rehemaa Tartu- ja Jõgevamaa Mittetulundusühenduste Tugikeskusest intervjuueeris Alatskivi vallavanemat, mitmes mittetulundusühenduses tegutsevat **Maie Nisu** ja Kodukultuuri Seltsi "Tõrvandi" esinaist **Mare Rajamäed**, et saada teada väikeühenduste tegemistest Tartumaal.

1. Kuidas elavad teie kandi vabaiühendused?

Maie: Alatskivi vallas on palju isetegemise rõõmu, tänu sellele on MTÜd tugevaks saanud ja kaugele jõudnud. Toetuste taotlusel oleme olnud edukad, meie suurimad toetajad on Hasartmängumaksu Nõukogu ja Kultuurkapital. Siin on tõesti palju tugevaid ühendusi: MTÜ Peatskivi, mis on koostöös Kodukandiga juba viis aastat talgupäevi korraldanud; Maanaiste Selts, kus tehakse koostööd nii Eesti Maanaiste katusorganisatsiooniga kui ka Soome ja Rootsi naistega; Alatskivi Looduskeskus, mis on vahendeid juurde hankinud keskkonna- ja turismitprojektideks. Noorim ühendus on meie noortekeskus, nemadki on tublid.

Mare: Meie seltsil läheb väga hästi. Meie peamised eesmärgid on kodu- ja rahvuskultuuri hoidmine ja arendamine ning kohaliku kultuuri alalhoidmine. Teeme igasugust käsitööd, õpime pidevalt juurde erinevatel kursustel ja anname teistele edasi oma oskusi. Varem töötasime ainult täiskasvanutega, nüüd ka kooli- ja isegi lasteaiastega. Lapsed on vaimustuses lapitehnikast, kangakudumisest, kraasimisest, ketramisest. Nii tegime mudilastega üheskoos vaiba, milles on igaühel oma triip – vaip ise asub lasteaiaku nukunurgas.

2. Mis on teie ühenduste edu võti?

Maie: Meil on osavad projektkirjutajad, on käidud koolitustel ja see endale selgeks tehtud. Teiseks oleme koostööaldis – mainisin juba Maanaiste Seltsi partnereid, Looduskeskus teeb tihedat koostööd Tartumaa keskkonnateenistusega jne. Omaette nokitsedes poleks me saavutanud pooltki praegusest. Kolmandaks toetab omavalitsus ühendusi. Meil pole ressursse, et toetada ühendusi täiel määral, kuid püüame siiski kõiki asjalikke initsiatiive aidata – ruumidega, transpordiga, ka rahaliselt. Saame aru, et omavalitsusel ja ühendustel on ühine missioon teha elu kodukohas huvitavamaks, mugavamaks ja elamisväärsemaks.

Mare: Meil on hästi tublid inimesed. Ja Ülenurme vallavalitsus toetab meidki. Oleme neilt saanud ruumid. Ja meie projektid on hästi läbi läinud. Tähistame 10. detsembril oma viiendat sünnipäeva. Aastate jooksul oleme toetust saanud näiteks Kohaliku omaalgatuse programmist, Kultuurkapitalist, Haigekassast, Kodutööstuse Edendamise Keskseitsilt, Eesti Heategevusfondilt.

3. Mis on teie suurimad probleemid?

Maie: Jälle peab kahjuks nimetama rahastamist. On kahju, et kaob ära kohaliku omaalgatuse programm ja hetkel ei näe, et miski seda lünka täitma hakkaks. Momendil on aktiivseks muutnud Rupsi, Kõdesi ja Alasoo küla inimesed. Neil pole aga praktiliselt võimalust taotleda toetust külaseltside arendamiseks. Ja struktuurfondid on liiga suured, et sealt taotleda. Peab tõesti tegema väga palju koostööd, mitu valda koos taotlusi kirjutama, tegutsema ühiselt valdkondlike katusorganisatsioonidega. Oleme selleks valmis ja eks mitmed teisedki oleks valmis, kuid probleemiks on erinevad huvid. Nii tahavad meie maanaised keelekoolitust, naabervalla omad käsitöökursusi ja keegi kolmas veel midagi muud. Siiski oleme eelstruktuurifondi taotluse esitanud, õigemini on Alatskivi vald sees Tartumaa Omavalitsuste Liidu poolt koostatud taotluses.

Mare: No, eks raha on ikka vähevõitu. Ega me oma toetustest pole kunagi projektijuhi või muud töötasu maksnud. Aga mida rohkem teed, seda raskem on leida kõigeks vaba aega. Muidugi võiks meil olla mõni osalise koormusega palgaline töötaja. Oleme küll käinud koolitustel, alles hiljaegu olin ise struktuurifondide koolitustel. Siiski on momendil veel raske aru saada, kas Euroopa Liidus olles läheb meil kergemaks või raskemaks.

Angelika Rehemaa

Tartu- ja Jõgevamaa Mittetulundusühenduste Tugikeskuses
angelika@ctc.ee

Hiiumaa

Hiiumaal Kõrgessaare vallas loodi *Kõpu piirkonna arendusselts Valguskiir* 1997. aastal kodukülla Kõppu naasnud turismiettevõtja Anu-Maie Jõgi initsiatiivil. Asutamiskoosolekul 13.oktoobril 1997 osales kaksteist inimest. Selts kanti registrisse 3.12.1997.

Erinevatel koolitustel osalenud Anu-Maie Jõgi nägi enda sõnul külaseltsis eelkõige võimalust ettevõtlike arendamiseks läbi väikeettevõtlike koolituste, et ääremaastuvas Kõpus loodaks uusi töökohti ning nooremad inimesed ei peaks kodukandist linna rändama – et kohalik elu edeneks ja jõukamale järjele saaks. Seepärast saidki arendusseltsi põhikirjalisteks eesmärkideks käsitöö ja väikeettevõtlike arendamine elatusvahendi ja kultuurinähtusena, rahvakultuuri traditsioonide taastamine ja säilitamine, vastav koolitustegevus, kohaliku majandustegevuse elavdamine iga initsiatiivi toetades, infot vahendades ning kontaktide loomisel abistades, samuti seltsielu korraldamine.

Paraku oli selline lähenemine seltsi tegevusele tollal veel liiga uudne ega leidnud külarahva hulgas piisavalt toetust. Sel põhjusel jäi selts pigem väikesearvuliseks klubiks, mis tegeles väikeprojektide ning kohaliku seltsielu korraldamisega.

Selts on tähistanud emadepäevi, jaanipäevi ja jõulupühaid, süüdanud muinastulude öö lõkkeid, korraldanud käsitöökursusi, et õppida taimedega värvimist, primitiivkeraamikat ja siidimaali. Kõpu Algkooli õpilastele oleme õpetanud, kuidas talus villa ja lina töödeldakse ning ise piparkoogitainast valmistatakse.

Toetuseta jäid meie kaks suuremat projekti, käsitöölaline koostööprojekt Rügeni- Saaremaa ja Hiiumaa käsitöötajate vahel ning nn Kõpu käsitöötaja projekt. Rahastamist leidis 1998. aastal Kõpu laste kodulooingi projekt, mille raames sõitsime lastega ekskursioonile oma kodusaares kaunimatesse paikadesse, rääkisime Hiiumaa legende, otsime häid värve, paberit ja pildiraame, joonistasime legendidest pilte ja korraldasime parimatest töödest Kõrgessaare valla päevade ajal näituse. Projekti tunnussalmiks sai: "Kõrgessaares on peidus üks aare – see on Kõpu, seal, maailma lõpus."

2000. ja 2001. aastal oli seltsi tegevus mitmetel põhjustel üsna soikunud, uue katse tegi "Valguskiir" 2002.aastal, mil taotlesime ja saime Balti-Ameerika Partnerlusprogrammist 5000 krooni toetust küla arengukava koostamiseks. Mõneti üllatuslikult tõi arengukava koostamine kaasa külaelanike aktiviseerumise ja seltsi liikmeskonna laienemise ning elava arutelu edasiste tegevussuundade üle. Seltsi liikmeks on võetud 15 uut liiget ja sooviavaldusi on veelgi. Läbivaatamisel ja kaasajastamisel on seltsi põhikiri.

Kõpu poolsaare külade arengukava koostamist juhendas projekti Eesti Külad Hiiumaa koordinaator Lii Kohari. Küla arengukava koostamise ajal liitus Kõpu PA Valguskiir Hiiumaa Kodukandi Liikumisega. Nende korraldatud arengukavade koostamise kursusele "Eesti külad" meie kirjutaja suure konkursi tõttu ei pääsenud, kuid arengukava koostanud Harda Roosna esitles sama kava Kodukandi Liikumise Eesti koolituste kokkuvõtval seminaril Läänemaal ning see pälvis koolitajate hea hinnangu.

Arengukava kinnitati külaelanike poolt 5.oktoobril 2003 toimunud külakoosolekul ja esitati Kõrgessaare valla volikogule kinnitamiseks. Arengukava olulisim objekt on Kõpu Külamäel asuva EAÖK kirikuhoone renoveerimine küla arenduskeskuseks-rahvamajaks. Seltsi läbirääkimised Eesti Apostliku Õigeusu Kirikuga Kõpu Külamäe hoone kasutusvalduslepingu sõlmimiseks on olnud edukad ning metropoliit Stefanos on suuliselt avaldanud valmisolekut hoone üleandmiseks külaseltsile. Seltsi aktiviseerunud tegevus on leidnud toetust ka Kõrgessaare vallalt. Kõpu PA

Valguskiir peab oluliseks naiste ja meeste võrdseid võimalusi ja kaasamist otsustamisse ning seepärast oli Valguskiir ka tänava veebruaris loodud Hiiumaa Naiste Ümarlaua ja Eesti Naisteühenduste Ümarlaua asutajaliikmete hulgas.

Seltsi tegutsemisaastad on andnud arusaamise, kui olulised on ühistegevuse puhul eesmärgi püstitus ja eestvedaja, Euroopa Liit on lisanud uued võimalused ja andnud uue tõuke ühistegevuse edenemiseks.

Harda Roosna
Kõpu PA Valguskiir
Harda.roosna@mail.ee

Saaremaa

MTÜ Muhu Kess tegutseb 2001. aastast alates. Praegu on seltsil kümme liiget. Muhu Kess koondab kunsti ja kultuuriga eriala või ameti poolest lähedalt seotud inimesi, kelle sooviks on mitmekesistada kultuuri mõiste alla mahtuvat tegevuste ja ürituste valikut Muhu saarel.

Mittetulundusühingu üldisteks eesmärkideks on kultuuri edendamine ja kaitsmine Muhu saarel, elutervete väärtushinnangute kujundamine, Muhu tutvustamine väljaspool oma saart ning "suure" maailmakultuuri tutvustamine Muhus.

MTÜ Muhu Kess on võtnud endale eesmärgiks keskenduda nn nišitegevusele. Konkreetsetest realiseerimist ootavatest projektidest võiks loetleda

- Muhu meene statuudi väljatöötamine;
- loodus- ja legendide radade loomine;
- keraamika õpetamine;
- Muhu kirjanduse tutvustamine, kirjanduselu elavdamine;
- Muhu arhitektuuri jäädvustamine pildis.

Oma eesmärkide saavutamiseks ning konkreetsete projektide realiseerimiseks teeb ja otsib Muhu Kess koostööd teiste Muhu ning mujal tegutsevate sarnaste eesmärkidega asutuste ja organisatsioonidega.

Näiteks 2003. aastal on MTÜ Muhu Kess liikmete osavõtul korraldatud koos Hellamaa külaraamatukoguga Muhu luulet ja luuletajaid tutvustavaid kirjanduspäevi Hellamaa Külakeskuses. 1. juunil 2003.a. toimus ka Koguva loodusraja päev, kus Muhu Kessi liikmed hoolitsesid päeva korraldusliku ja sisulise külje eest, tutvustades nii Koguva kodumajutuse raames rajatud loodusrada kui ka loodushoidlikku elulaadi laiemalt. Päeva läbiviimist toetas rahaliselt Ecologia Eesti nimeline fond.

MTÜ Muhu Kess on taotlenud projektikirjutamise koolituses osalemiseks raha ka EL struktuurifondilt, kuid kahjuks ei osutunud me sel korral veel väljavalituteks. Mitmeid keraamika õpetamise alaseid projekte on kirjutatud Marget Tafel, kelle üha suurenevad kogemused selles vallas aitavad kindlasti kaasa ka Muhu Kessi tulevikuplaanide realiseerimisele.

Euroopa Liiduga liitumine toob kaasa juurdepääsu mitmetele meie jaoks uutele struktuurifondidele, mille vahendeid on võimalik taotleda hakata juba alates järgmise aasta jaanuarist. On selge, et kõiki algatusi ei ole võimalik toetada kohaliku omavalitsuse niigi nappidest vahenditest, olgu need nii head ja vajalikud kui tahes. Raha taotlemine oma plaanide ellu viimiseks Euroopa Liidu fondidest on suur väljakutse ning vastutus.

Kui see õnnestub, on väärtuslik kogemus järgmiseks korraks juba omast käest võtta. Ning samuti toetab selline tegevus kaudselt kohaliku omavalitsuse jätkusuutlikkust.

Arvan, et elujõulised ning iseendale finantse leida suutvad MTÜd on toeks ka kohalikele omavalitsusele.

Marget Tafel
MTÜ Muhu Kess
laasu2000@hotmail.com

Läänemaa

MTÜ Lihula Rahvaülikool asutati 14. septembril 1997. aastal eesmärgiga pakkuda üldharivat täiskasvanukoolitust. Erinevatel kursustel alustas õppimist 53 inimest. Töö toimus Lihula kultuurimaja ruumides. Õpiti loodus-, aja- ja kultuurilugu, inglise keelt, kunsti ning käsitööd. Aastail 1998-2003 lisandusid mitmed uued kursused: arvutiõpe, aiandus, soome keel, toimetulek väikelapsetega, restaureerimine, raamatupidamine MTÜdele. Loodus-, aja- ja kultuuriloo kursus muutus maaturismikursuseks, mille käigus oli võimalik kursustel omandada giidi kvalifikatsioon.

Alates 2001. aastast töötab Lihula Rahvaülikool Lihula mõisahoones. Õppijate arv on kasvanud 100- 120 inimesele. Hinnatumad Lihula Rahvaülikooli suuremad projektid on olnud:

- 1998: Linnusemäe maalinäitus "Keskaegne Lihula"
- 1999: õppevihiku "Kui laps on sündinud" väljaandmine
- 1999: konverents "Ühistegevus – maarahva ellujäämise alus"
- 2000: konverents "Rahvatarkuste seotus Piibliga"
- 2000: konverents "Lihula kultuuriloo suurkujusid 19. sajandist ja 20. saj. algusest"
- 2000: suveprojekt "Lihula traagilised augustipäevad aastal 1220"
- 2001: konverents "Lõuna- Läänemaa kihelkonnad muinasajast 20. saj. alguseni"
- 2003.: "Keskaegne Lihula – meistrite linn"
- 2003: suveprojekt "Taluarhitektuuri taaselustamine Läänemaa külades"

Eli toel on Lihula Rahvaülikoolil õnnestunud läbi viia kaks projekti. 1998. aastal toimus "Noore ema kursus", mille käigus said 3-aastaselt lapsepuhkusel olevad emad koolitust, mis pidi võimaldama neile tõrgeteta naasmise tööturule. Emad õppisid arvutiõpetust, inglise keelt, peresuhete ja väikelapsetega toimetulekut, tööseadusandlust ja muud. Ühiselt koostati õppevihik "Kui laps on sündinud", 900 trükitud eksemplari anti üle Läänemaa haigla sünnitusosakonnale.

2002. aastal toimus Phare programmi Access raames projekt "Oskustööline". Projekti ülesanne oli anda inimestele teoreetilised teadmised ja praktilised oskused hoonete ehitus- ja restaureerimistöödest. Kokku osales projektis 23 meest, neist 17 töötut. Projekti koostööpartner oli Läänemaa Tööhõiveamet. Koolituse käigus sündis väga palju positiivset – mehed said teadmisi ja Lihula Rahvaülikooli remonditud ruume. Ehitusviimistlejate ja pottsepp-kaminaladujate väljaõppe praktiliste tundide käigus ehitati rahvaülikooli õppeklassi üks ahi ja söögituppa pliit-ahi. Võlvlaega koridoris pahteldati ja värviti laed ning seinad, lihvi põrand ja palju muud.

See kõik on rõõm! Aga mured?

Ikka see rahamure. MTÜ toimimine on väga ebakindel. Lihula Rahvaülikooli on toetanud Eesti Vabariigis, Kultuurkapital, Läänemaa Tööhõiveamet, Vasartmängumaksu Nõukogu, Lihula Vallavalitsus, Kohaliku omalgatuse programm, ETKA Andras jt. Kõikide toetuste saamiseks tuleb esitada projektitaotlused. Ja pooltel juhtudest raha ei saa. Edasine sõltub juba MTÜ missioonitundest – kas MTÜ suudab motiveerida näiteks õpetajaid töötama vabatahtlikena ja kui kaua?

MTÜ Lihula Rahvaülikool võiks oma tegevust laiendada rahvusvaheliste projektidega ja muu majandustegevusega, näiteks ruumide rendiga ja suuremate ürituste korraldamisega. Seda aga takistab vee- ja kanalisatsioonitrasside puudumine Lihula mõisahoones.

MTÜ oleks valmis algatama 200 meetri kanalisatsioonitrassi ehitamise, kuid sinkkohal ei taha ükski rahastaja tunnustada MTÜ suutlikkust. Üldine suhtumine on, et MTÜ-d korraldagu koolitusi, ajaloo uurimisi, sotsiaallabi andmist, narkokuritegude ennetamist kuid mitte ehitamist, kanalisatsioonitrassi rajamist. Hetkel aga oleks see vajalik MTÜle toimetuleku tagamiseks. Tuleb pöörduda kohaliku omavalitsuse poole.

Lihula Vallavalitsus ongi ELI toel valmis kanalisatsioonitrassi rajama kuid alles koos kogu linnakese kanaliseerimisega, mis on ka majanduslikult põhjendatud.

Selleks kulub aga mitu aastat. MTÜ ise ehitaks oma 200-meetrise lõigu aastaga, kui leiduks usaldav rahastaja. Küladele on avanemas SAPARD 6 meede, mis lubab ehitada, paraku ei laiene see alevikele ja väikelinnadele. Kuigi meie alevikud ja linnakesed oma 500-1500 elanikuga annavad küla mõõdu välja.

Millised on me lootused seoses EL struktuurifondidega? Struktuurifondid võimaldavad väikeühendustel osaleda inimressursi arendamisel ja seda võimalust tervitatakse. Jääb üle loota, et mõni programm lubab tulevikus ka inimressursi arendamiseks vajalike olmetingimuste parandamist.

MTÜ-d on oma tegevusega juba tõestanud, et nad on usaldusväärsed partnerid.

Kokkuvõtteks saadab meid ikkagi rõõm tehtust ja tehtavast. Iga päev on üks suur loomine.

Larissa Mandel

Lihula Rahvaülikool
lry@hotmail.ee

Raplamaa

Mittetulundusühing Elupuu on 1999. aastal kolme eraisiku poolt asutatud ühing, mille eesmärgiks on abivajaja keskse sotsiaalteenuste pakkumise väljaarendamine Kehtna vallas, Raplemaal.

Alustasime invaabivahendite laenutuse ja müügi. 2002. aastal taotlesime Kehtna vallalt hoolekande teenuste osa üleandmist. Kehtna vald rahaldas meie taotluse ja tänaseks oleme laiendanud pakutavate teenuste nimistut sotsiaalmaja teenusega ja Eidapere õpilaskodu teenusega.

MTÜ annab vallas tööd 22 inimesele. Kõige suuremaks allüksuseks on praegu 35 kohaline hooldekodu, kus on tööl 16 inimest. Osutame ööpäevaringset hooldus-põetus teenust. Teist õppeveerandit töötab meil Eidapere õpilaskodu. Õpilaskodu teenust ostavad Kehtna vald ja Pärnu linn. Õpilaskodu on rajatud endisesse mõisa ja koolihoonesse, mis seisib seni tühjalt ja kasutamata ja mille ühes tiivas tegutseb valla lasteaiad. Selle projekti elluviimiseks pani oma õla alla Eesti Ameerika Fond, kes toetas ettevõtmist 108 000 dollariga. Praegu käivad läbirääkimised Kehtna vallaga, et saada hoone omanikuks, mis annaks kindlustunde õpilaskodu teise etapi ehituse lõpuleviimiseks Eesti Ameerika Fondi täiendava abiga. Kahjuks ei ole kolmanda sektori sellealast tööd tunnustanud aga riik. Eelmisel aastal vastuvõetud haridusseadus sätestab, et riik ostab õpilaskodu kohti ainult nendelt õpilaskodudelt, mis on loodud omavalitsusele kuuluva põhikooli või gümnaasiumi juurde. Vaatamata raskustele on meil heameel oma tegevuse üle, sest see on leidnud positiivset vastukaja väljaspool Eestit.

Raha oleme püüdnud taotleda erinevatest fondidest, kuid siiani tulemusteta – väljaarvatud üks juhuslik kohtumine Eesti Ameerika Fondi presidendi Ago Ambrega, mis võimaldas käivitada õpilaskodu projekt. Oleme otsinud ka teisi väljundeid suhtlemiseks Euroopa Liidu maadega. Siin tuli meile appi Rapla Maavalitsus, kes pakkus võimalust külastada Saksamaa Liitvabariigis Kaiserslauterni maakonnas asuvat Schernau hooldekodu. Sellest külastäigust on kujunenud väga head kahe hooldekoduvahelised sõprussuhted. Saksa pool on võimaldanud meie nelja töötaja tasuta koolitust oma hooldekodus.

Tänu isiklikele suhetele on kujunenud ka head sõprussidemed Soomes Turus asuva hooldekoduga Onnela. Nemadki on koolitanud nelja meie töötajat ja aidanud kõogi sisustamisel vajaliku tehnikaga. Soome ja Saksa hooldekodud on huvitatud pikemaajalisest koostööst, nende huvi ei piirdu üksnes meie abistamisega, vaid nad tunnevad ka ise siirast huvi meie töökorralduse vastu. Meie igapäevarutiin on saanud sellistest sõprussidemetest ja konkreetsest abist täiendavat motiveerivat jõudu. On meeldiv tõdeda, et tegeleme vajaliku tööga.

Rein Järvik

MTÜ Elupuu
rein.jarvik@neti.ee

Viljandimaa

Viljandimaal asuv Sudiste küla on Lätimaaga piirneva Karksi valla ääreküla. Koos väikeste naaberkülade Hirmuküla ja Mäekülaga moodustavad nad 225 elanikuga ajaloolise terviku. Piirkonnas pole haridus- ega kultuuriasutust. Puudub regulaarne bussühendus, koolipäevadel sõidab õpilasliin, koolivaheaegadel saab sama ringiga sõita vaid paar korda nädalas. Autokauplus teenindab küla kolm korda nädalas. Külasiid ühendavaks tuiksooneks on ainsa asutusena Sudiste postkontor. Seega, tüüpiline Eestimaa hajaasustusega piirkond.

Kodukandi külalikumise edendamiseks Viljandimaal asutasid Sudiste küla ettevõtlikud naised 1995. aasta aprillis Sudiste Maanaiste Seltsi.

Algul käidi koos ühistel seltsiõhtutel, lauldi-tantsiti tantsuringis, õpiti juurde käsitööoskusi. Igasviised õppe- ja puhkereisid perekondadele erinevatesse Eestimaa paikadesse laiendavad silmaringi ja kujundavad ühtsustunnet.

Külapäevi korraldab selts paariaastaste vahedega ja need on seotud alati mõne kindla teemaga. 2001. aasta sügise külapäevaga tähistati koostöös Viljandi Peapostkontoriga Sudiste postside 75. aastapäeva. Selleks puhuks lasti käiku Sudiste postimaja kujutisega kirjaümbrikud, kirjad saadeti teele eritembeldusega. Üritus tähtsustas postside vajalikkust maal ja aitas kaasa kohaliku postkontori säilimisele.

Tänavune külapäev ühendati 75 aasta möödumisele Karksi Maanaiste (Perenaiste) Seltsi asutamisest. Hinnati taluperenaist kui elu jätkajat ja talukultuuri edendajat. Koguti meenutusi ja pilte esivanematest, pandi kirja ka praegused majapidamised koos elanikega ning valmis kogumik Sudiste küla taludest läbi aegade.

Suurimaks saavutuseks peame küla teabetoa rajamist. Tänu Euroopa Liidu ühinemiseelse programmi ACCESS rahastatud projektile saadi Sudistes kolm arvutit, internetiühendus, printer ja koopiamasin ning remonditi külatuba. "See on omatehtud jõululingitus kogu külale", ütles 2001. aasta jõulupühade-eelsel laupäeval pidulikul külatoa avamispäeval tollaegne Karksi vallavanem Piret Koorep. Sellega lõi selts külatoa perenaise näol ka palgalise töökoha. Nii töötas kui külatoa majanduskulu katab jätkuvalt kohalik omavalitsus. Külatuba pakub tugiteenuseid elanikele, on infovahendajaks vallahale ja annab interneti kasutamise võimaluse maainimesele. Kohalikud õppurid käivad siin oma koolitoid tegemas ka nädalavahetustel.

Tavapärasest seltsitegevusest ilmestab koostöö välispartneritega. Mitmeaastased sidemed on Soome Marttaliidu Kuusankoski naistega. Värskemad partnerlussuhted Rootsimaa Dalarna maakonna Olshyttäni külaga on toonud sealseid talumehi Sudistesse ja viinud meie omi tutvuma rootslaste külaeluga Euroopa Liidu tingimustes.

Tänaseks on Sudiste Maanaiste Seltsil liikmeid 41 ja seltsi juhib selle asutamisest peale Hille Krusberg. Seltsi liidrite eestvedamisel on koos külarahvaga valmimisjärgus küla arengukava, kus kavandatud tegevuste realiseerimiseks oodatakse SAPARDi külatoetuse avanemist. Suured lootused on ka maaelu arendavatel ELi struktuurifondidel, eelkõige loodame inimressursi arendamisele ja tööhõive parandamisele suunatud Sotsiaalfondile ning Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfondi võimalustele. Need nõuavad aga ulatuslikumaid koostööprojekte. Karksi valla uus arengukava sündis siinsete kodanikeühenduste osavõtul, seal on kirjas koostöövaldkonnad ning planeeritud summad valla eelarvest.

Arvan, et väikeühendused saavad kasutada ELi struktuurifonde ühisprojektides, mis aitaks katta omapoolset finantseerimist ja samas eeldavad ka oskuslikumat projektitööd.

Helve Joon
Sudiste MNS
helve.joon@mail.ee

Pärnumaa

Häädemeestel tegutseb 1992. aastast aktiivselt naisteühing, mille eesmärgiks on käsitööoskuste arendamine, heategevus ja mitmesuguste ürituste korraldamine. Meie ühendusse kuuluvad erinevate elualade naised – teenistujad, koduperenaised, õpetajad, firmaomanikud, füüsilisest isikust ettevõtjad, töölised jne.

2000. aasta aprillis registreerisime end mittetulundusühinguna ja võtsime endale nimeks Martad. Marta on perenaiste kaitsepühak. Suureks eeskujuks meie ühendusele on Varsinaise Suomen Martat, kellega seob meid enam kui kümneaastane sõprus ja koostöö. Oleme korraldanud mitmeid üritusi ja tänavu võtsime osa Turus toimunud ülesoomelisest Martade konverentsist. Martanduse tulihingeline propageerija ja meie innustaja on proua Silja Collin Kemiö saarelt, kellelt oleme saanud palju teada Martade liikumisest ja põhimõtetest.

Käsitöö tegemine on meile olnud nii loomulikuks kui ka majanduslikuks väljundiks. Üheskoos tegutsedes ja endile uusi eesmärgi püstitades ning neid täites oleme koos kasvanud, muutunud enesekindlamaks, leidnud kodukohast ja selle ümbrusest uusi huvitavaid tutvusi.

Juba aastaid viime läbi kahte heategevuslikku projekti. Nimelt kingime igale Häädemeeste keskkooli esimese klassi õpilasele jõulukuks paaril villaseid sokke ja kõigile vallas sündinud beebidele beebipapud. Kudumismaterjali võtab iga ühenduse liige oma lõngakotist – nii on rõõm kahepoolne.

Meie eeskujul on oma Marta-ühendused loonud Kilingi-Nõmme ja Paikuse ärksad naised.

Kui siiaaani korraldasime kõik üritused oma vahenditega, siis tänavu oleme erinevate projektidega toonud valda sisse ligi 70 000 krooni. Hetkel on käimas kolm suurt projekti. Norra Buskerudi maakonna Võrdsete Võimaluste Komitee poolt rahastatava projekti "Martad parandavad maailma" eesmärk on avada naise loomulik loovus ja anda vabatahtliku töö väärtustamisega oma panus kogukonna demokratiseerimisele ning kaardistada valla tublid naised.

Teine projekt kannab nime "Naisterahvaülikool", mida rahastab sotsiaalministeerium. Põhieesmärkideks on tutvuda regioonis tegutsevate naisorganisatsioonidega, olulise informatsiooni toomine peredeni ja õppimise kaudu eneseväljendamise oskuse parandamine. Projekti on kaasatud Kilingi-Nõmme, Võiste, Paikuse ja Treimani naised.

Kolmas projekt "Martala - avatud käsitöötuba" on investeringuprojekt viieks aastaks. Et Häädemeestel puudub rahvamaja või mõni muu üldkasutatav saal, kus saaksime oma naisühinguga tegutseda, siis otsustasime ehitada omale kodu. Stardikapitaliks andsid Häädemeeste vallavalitsus ja volikogu meile pikaajalise tasuta rendile endise haigla vana sauna, millest ehitame-kujundame kogu piirkonnale avatud käsitöötuba. Siinjuures võime uhkusega öelda, et koome ja heegeldame oma ühingu tulevikku, sest käsitööloteriidest saadava tulu kulutame ehitusele.

Loodame investeringuteks abi saada Euroopa Liidu tõukefondide maaelu meetmetest. Asume kahe riigi piiril, ääremaal, kuhu on väga raske leida raha investeringuteks.

Oma kogemustest võime öelda, et raske oli tee ühingu registreerimiseni, kuid see on ennast tublisti ära tasunud, sest MTÜna on meil rohkem võimalusi oma tegevuse arendamiseks.

Saavutamaks oma eesmärgi, on vaja pidevalt õppida. Osaleme aktiivselt Pärnu maakonna MTÜde võrgustikus ja eriti tihe on koostöö Pärnumaa Kodukandi ja Pärnu Naiste Ümarlauga.

Kogu meie tegevus on suunatud küll rohkem naistele, kuid oleme kindlalt veendunud, et õnneliku ja targa naise läbi võib kogu perekond.

Kai Marjamägi
MTÜ Häädemeeste naisteühing Martad
kai.marjamagi@mail.ee

Võrumaa

Tsolgo küla asub Lõuna-Eestis Võru maakonna kirdeosas Lasva vallas. Kaugus valla keskusest ja samuti Võru linnast on 15 km. MTÜ Tsolgo Arendusühing loodi 2003. aasta veebruaris, eesmärgiga tõsta maa-, küla- ja kodukultuuri arendamise kaudu Tsolgo piirkonna (hõlmab 7 küla ligikaudu 330 elanikuga) inimeste eneseteadvust ja haritust. Praegune piirkonna elanike madal elatus- ja haridustase on osaliselt tingitud vähesest omaalgatusvõimest ja ettevõtlusest, samuti raskustest kohaneda muutustega.

Püüame tekinud olukorda oma tegevusega võimalikult efektiivselt muuta. Kuna MTÜ Tsolgo Arendusühingu tegevus ei piirdu ühe kitsa valdkonnaga, peame MTÜ arengu ja elujõulisuse tagamisel eriti tähtsaks just kohaliku omavalitsuse tuge. Kahjuks pole senised läbirääkimised veel olulisi tulemusi andnud. Hetkel on meie tegevus takerdunud, sest soovime võtta vallalt tasuta kasutusse Tsolgo piirkonna kooli- ja rahvamaja. Tsolgo algkool suleti 2000. aastal ja praegusel hetkel on hoone kasutuseta, välja arvatud üks klassiruum, kus asub raamatukogu.

Probleemid tekkisid, kui soovisime vallalt ka hoonete haldamiseks senini valla eelarves Tsolgo rahvamajale ettenähtud rahalisi vahendeid. Siinkohal tuleks märkida, et lepingu sõlmimise üheks tingimuseks valla poolt on, et Tsolgo rahvamajas peavad jätkuma kultuuriüritused senises mahus. Valla seisukoht on, et MTÜ peaks ise kahe suure hoone haldamiseks hakkama saama. Et leping on nimetatud erimeelsuste tõttu veel sõlmimata, ei saa me tegeleda oma tegevuskava elluviimisega, mille oluliseks osaks on kõnealuste hoonete täielik remont ja sisustamine. Ainsa võimalusena näeme raha taotlemist nimetatud projektile Euroopa Liidu fondidest. Kuid kuna tööfondide ja ka SAPARD 6 meetme üheks taotluse esitamise nõudeks on rendileping, on meie rahataotlemise võimalused tulevikus neist allikatest hetkel veel kaheldavad.

Kahjuks peame tõdema, et ka teistel Võrumaa MTÜdel on omavalitsuse kui partneri leidmisega probleeme.

Hetkel on MTÜ Kagu Eesti Partnerlusprogrammi eestvedamisel ja Balti-Ameerika Partnerlusprogrammi toetusel koostamisel Võrumaa kodanikeühenduste arengukava. Võrumaa kodanikeühendustega seonduv on kajastatud ainult üksikute kohalike omavalitsuste arengukavades. Võrumaal on 468 mittetulundusühingut ja 12 sihtasutust, see teeb ühe mittetulundusühenduse või sihtasutuse iga 82 inimese kohta. EMSLi 2002. aasta uuringute põhjal on jätkusuutlikkuse indeks Võrumaal madalaim (eestkoste ja valdkondliku mõjutamise osas 5-palli süsteemis Võrumaal 1,20 ja Eestis 2.46 palli). Paljud kohalikud omavalitsused ja ettevõtted suhtuvad kodanikeühendustesse tõrjuvalt. Olulist osa MTÜde arengus näeme just koostöö arendamisel nii teiste kodanikeühendustega kui ka omavalitsustega, mis on ka tõsise arengukava üks eesmärgi.

Nii MTÜde arengukava koostamise koosolekul kui ka meie MTÜ koosolekul on üles kerkinud oluline küsimus – kuidas saavutada omavalitsusega üksmeel? Soovime, et meid nähtaks heade partnerite, mitte aga pahade vastastena.

Meie senist tegevust on toetanud Kohaliku omaalgatuse programm ja Kagu-Eesti Partnerluse Programm. Viimase abiga ehitasime suviste kultuuriürituste läbiviimiseks oma külakeskusesse kauni kõlakoja. Kodukandi projekti *E-village* käigus koostasime Tsolgo piirkonna arengukava aastani 2010. Võru Maavalitsus on toetanud meie ühingu poolt esitatud kogukonda siduvaid projekte.

Anneli Viitkin

MTÜ Tsolgo Arendusühing
tsolgo@hotmail.ee

Põlvamaa

Räpina Vabahariduse Ühendus saab järgmisel kevadel kümneseks. Ühendus on asutatud eesmärgiga jätkata Räpina Rahvahariduse Seltsi tegevuse (töötas 1907-1940) põhimõtteid, milleks on ühendada ja arendada Räpina valla ja linna kultuuri- ja hariduselu. Ühendus on asutatud täiskasvanute vabaharidusliku koolituskeskuseks, mis tegutseb Põlvamaal ja erinevate mahepõllumajanduse, kodanikukoolituse, ühistegevuse ja ühistulise ettevõtluse koolitustega ka kogu Kagu-Eestis.

1994. aastal alustasime põhiliselt ürituste korraldamisega. Esimesel aastal sündis Räpina Lillepidu, mida on korraldatud kaheksa korda. Järgneval aastal alustasime käsitöö ja keeleõppe koolitustega. Koolituste maht on kasvanud 13 000 õppijatunnini. Seoses sellega on asutatud 1998. aasta jaanuaris Räpina Vabahariduse Ühenduse erakool Räpina Rahvakool. Käesoleval ajal on täiskasvanud õppijaid 100 ringis. Koolitusluba on seitsmel õppekaval: käsitöö, keeleõpe, kunstiope, kodukaunistamine, mahepõllumajandus, kodanikukoolitus, ühistegevus ja ühistuline ettevõtlus. Koolitusluba on kehtiv 2008. aastani. Alates 1999 aastast töötavad Räpina Rahvakooli juures neli päeva nädalas laste kunstiringid, kokku 40-50 lapsega vanuses 7-14 aastat. Koolituseks on olemas ligikaudu 200 ruutmeetrit pinda – kolm klassi koos kõrvalruumidega.

Koolitusetegevuse laienedes käsitöö vallas on asutatud Räpina Vabahariduse Ühenduse juurde MTÜ Räpina Käsitöökoda, mis on 35-liikmeline ja viieliikmelise juhatusena.

Räpina Rahvakooli juurde on 2001.a. asutatud ka Räpina Rahvakooli Nukuteater. Esimest lavatükki on esitatud enam kui 600 vaatajale, 4 etendust on antud väljaspool Põlvamaad. Nukud on näitlejate enda valmistatud. Räpina Rahvakooli ühistegevusalaste koolituste tulemusel on sündinud eraldi juriidiline organisatsioon MTÜ Räpina Ühistegevuskoda, mille koostööpartnerid on ABF Norra Halland (alates 1995) ja Rootsi Kooperatsiooni Instituut (alates 1997). Mõlema organisatsiooniga korraldatakse ühiskoolitusprojekte alates 1997. aastast. Koostöö ja ühiskoolitusprojektid on alates 2002. aastast Lüllemäe Rahvaõpistu, Saaremaa Õppekeskuse, Võru Avatud Hariduse Keskusega, Lasva Rahvaõpistu ja Rõuge Maanaiste Seltsiga.

Millised on probleemid? Oleme ühendus, mille liikmete arv on koos allosakondadega alla 100 inimese. Oleme tegutsenud küllalt pikka aega, kuid jäänud ellu suuresti tänu oma välispartneritele. Oleme nende silmis tunnustatud tegijad. Miks midu on meie koostöö kestnud pikka aega ja otsitakse uusi võimalusi koostööks ja ühisprojektideks. See on hea pool.

Agas – koostöö kohaliku omavalitsusega jätab soovida. Pole juhuslik, et kui sa pole koalitsioonierakonna liige, võib seetõttu saamata jääda ka iga-aastane tegevustoetus. Kui eelmisel aastal toetati meie laste kunstiringe 10 000 krooniga, siis tänava taheti isegi valla ruumides tegutsemise eest renti saada. Laste huviringide tegevuseks sellel aastal toetust pole. Ringid lastele tegutsevad tänu lastevanemate toetusele ja juhendaja kirjutatud projektidele, mis aga ei kata laste kunstiringide materjalide kulu ja ruumide kommunaalkulusid.

Eelmisel aastal oli koolitusena täiskasvanutele 10 800 õppijatundi ja lastele ligi 30 000 õppijatundi. Rahvakoolile on see küllaltki suur tundide arv. Riigitoetust saadakse koolitusteks juba siis, kui on aastas 3600 õppijatundi.

Mida oodata ELilt? Paljudel kolmanda sektori organisatsioonidel jätab koostöö soovida. MTÜde projektid on aga liiga väikesed ja igaühel omaette. Räpina Vabahariduse Ühendus planeerib sellest nõiaringist väljumiseks ühisprojekte teiste samalaadsete organisatsioonidega (Lüllemäe Rahvaõpistu, Saaremaa Õppekeskus, Võru Avatud Hariduse Keskus jt) ja seda pikaajaliste projektide vallas. Kahjuks pole Põlvamaal teisi selliseid organisatsioone, kes tegeleks täielikult täiskasvanute koolitamisega. Väikeühenduste roll igaühel omaette on liiga väike ja ei oma ELi struktuurifondidest taotlemisel erilist tähtsust.

Mati Kirotar

Räpina Vabahariduse Ühendus
Räpina Rahvakool
mati@aed.rapina.ee

Valgamaa

Piirkonna areng saab olla vaid selline, missugused on ses piirkonnas elavad inimesed ja kui aktiivsed nad on. Kas kohalik omavalitsus on kodanikega koostööaldis ja milliseid ühiseid prioriteete suudetakse püstitada lähtuvalt tuleviku arengust. Kodanikualgatuse ellukutumise põhimõtte on kodanike kaasamisel leida koostöös kohaliku omavalitsusega lahendusid piirkonna probleemidele.

Üheks kodanike algatatud mittetulundusühinguks Valgamaal Tõlliste vallas on MTÜ Sooru Arendus. See loodi 3 aastat tagasi sooviga arendada erinevaid huvitegevusi ja pakkuda teenuseid, mida vald ei suuda oma eelarvest täielikult katta. Võeti ülesandeks kodanikke kaasates läbi viia mitmeid elukorralduslikke tegevusi ja sõlmiti Tõlliste vallaga Sooru rahvamaja ning puhkepiirkonna halduslepingud. Kolme aasta jooksul on MTÜ Sooru Arendus läbi viinud mitmeid investeringuprojekte ja olnud küla arengukava koostamise eestvedajaks. Sooru rahvamajas on avatud internetituba, rekonstrueeritud elektrivarustuse süsteem, paigaldatud internetituppa ja raamatukokku signalisatsioon ja soetatud spordivahendid. Sooru paisjärve äärsesse puhkepiirkonda on ehitatud seiklusrada ja mänguväljak. On läbi viidud ka mitmesuguseid kultuuri- ja spordiüritusi ning osaletud aktiivselt piirkonna noorsootöö korraldamisel. Noortega on lavastatud narkoteemaline etendus "Meie elu varjud" ja viidud läbi väitlusringide tsükkel "Kuidas olla edukas tulevikukodanik?". Huviringidest tegutsevad aktiivselt spordiklubi "Beavers", laulu- ja mängustuudio, näitering ja huviliste soovil alustame sel hooajal ka peotantsu kursustega. Üheks uueks ideeks on kord kuus ilmuv küla infoleht. Kuigi täna on probleemiks lehe rahastamine, ilmus siiski esimene leht külapäevaks.

Siiani oleme kirjutanud projekte vaid Eestis tegutsevatele fondidele ja programmidele. Tulevikus soovime kasutada ka ELi struktuurifondidega avanevaid raha taotlemise võimalusi. Oleme läbinud mitmeid projektijuhtimise koolitusi ja käinud infopäevadel – arvan, et projektide kirjutamise ja juhtimisega me hätta ei jää. Kuid üle-eestiliste projektidega konkureerides on raha saamise võimalused siiski piiratud. Eestis toimib teatavasti tutvuste süsteem ja maapiirkonnas pole võimalik kaasata ka projekti kasusaajate hulka masse. Veel on takistuseks kohaliku omavalitsuse usalduse puudumine (skeptiline suhtumine kodanikualgatusse) ja kuna MTÜ ei too otseselt valla eelarvesse raha, on suhtumine tihti teisejärguline. Heameelega nähakse, et inimesed teevad ära mõningad kohaliku omavalitsuse ülesanded ilma finantseerimiseta. Tihti ei peeta oluliseks ka informatsiooni edastamist. Sageli peetakse meid konkurendiks, mitte aga koostööpartneriks ja probleemide lahendajaks. Kuid kaasfinantseerimist saavad kodanikeühendused eelkõige taotleda kohalikest omavalitsusest. Probleeme hakkab olema ka kindlasti pangalaenu taotlemisel, kuna objektid, mida kodanikeühendused haldavad, ei kuulu tavapäraselt nende bilanssi. Seega on jälle oluline roll koostööl kohaliku omavalitsusega.

Kodanikualgatuse piduriks on ka kodanike endi passiivsus lisaväärtuste loomisel piirkonda (paiga maine tõstmisel) ja probleemidesse süvenemisel. Kiire ja muutuva elu tõttu lahendavad inimesed igapäevaseid (isiklike) probleeme ning piirkonna areng ja probleemid lükatatakse tulevikku. Kuigi need probleemid puudutavad meid kaudselt, peaksime me siiski püüdma luua endale ja oma lastele väärt arengut võimaldava elukeskkonna ka maapiirkonnas.

Kodanikuühiskonna tekkeks peaksid olema loodud tingimused – ühelt poolt avalikkuse valmisolek ja tahe luua ühiskondlikku lisaväärtust, teiselt poolt arusaadavad ning läbipaistvad riiklikud (KOV) meetmed selle toetamiseks.

Piia Ardel

MTÜ Sooru Arendus
soorumtu@hotmail.ee

Harjumaa

MTÜ Kolgaküla Selts asutati kahe kohalikest ettevõtjast venna poolt 1997. aastal küla rahvamaja haldamiseks. See Eesti ajal kohaliku rahva ühistööna ehitatud, külarahvamaja kohta erakordselt mahukas hoone.

Rahvamaja saali suurus määrab otsustavalt ära, kas nüüd Eesti ajal elava muusikaga tantsupidusid saab pidada või mitte (üle 100 krooni ei taha maanimene ka Meie Mehe või Lõõtspillide Ühingu eest välja käia, sadakond pidulist annab kokku ainult kümme tonni). Täismaja korral vappub rahvamaja kulunud tantsupõrand. Nüüdseks paraku ongi lõhe kahe eesti vahel ületanud kriitilise piiri, kus maanimeste rahakott ei jõua enam muusikute kasvanud taksidena sammu pidada. Tänavune sügis on esimene, kus ka Kolgaküla rahvamaja 200-kohaline saal enam elava muusikaga tantsupidu välja ei vea.

Loksa vallavalitsus on aastate jooksul Kolgaküla rahvamajaga paigutanud sadu tuhandeid - niipalju kui Eesti omavalitsuste kesine olukord on lubanud. Ilmekalt tõestab kohaliku rahva suhtumist omavalitsuse võimalustesse kodukandi elu mõjutada fakt, et kui mälumänguks lööb rahvamaja pilgeni huvilisi täis, aga siis kohalike valimiste eelsele kohtumisele volikogu kandidaatidega saabub vaid napp tosikond veidrikke. Omavalitsuse (rahva suus kutsutud ka omaviletsuseks) nukker olukord tingibki need ülepaistunud lootused, mida nii Kolgaküla Selts kui kümned või sadad teised maaentusiastid üle Eesti seovad "avanevate lõimumisrahastutega", kõigepealt "Sapardi külameetmega".

Nagu ütles Jakob Hurt eesti rahva kohta, et too on väike küll arvult, peab aga saama suureks vaimult, nii on lugu ka väikeühendustega. Selleks, et vaimult suureks (ehk jalad alla) saada, loodavad Eesti väikeühendused, nende seas ka minu juhitud Kolgaküla Selts, Euroopa Liidu rahanutsu peale. Loodame, loodame ja jäämegi lootma. SAPARDi nn külameede "avaneb" juba terve 2003. aasta, aga on endiselt kinni. Ja kuulda on, et summa, mis Eesti külade renoveerimisele aluse peab panema, on mõni miljon krooni!? Seega tühi töö ja vaimu närimine on see Sapardi valge laeva ootamine.

Erinev ei tööta tulla lugu ka ELi struktuurifondide rahaga. Siin on kaks lahendamatu probleemi. Esiteks tuleb kogu soovitatav summa kuskilt eelnevalt endal leida, sest EL rahastab läbiviidud projekti tagantjärele. Väikeühendusel aga on oma külamaja renoveerimiseks mõni miljon või paar "mujalt" (pangast, omavalitsuselt, sponsorilt) välja rääkida võimatu. Ja isegi siis, kui võimatu teoks saab, pole Eesti riigil kümnete või sadade projektide kohustuslikuks kaasfinantseerimiseks mingit raha eelarvest võtta. Kui mõnel väikeühendusel läbi isiklike tutvuste õnnestubki raha välja ajada, tuleb sel ikkagi leida veel kuskilt 18% summast käibemaksu jagu, mida EL ei rahasta.

Kolkaküla Selts haldab heas kohas paiknevat rahvamaja, mille annaks ümber ehitada nii küla kui kogu piirkonna kogukondlikuks keskuseks (isegi 1929. aasta ehitusprojekt on olemas!). See kultuuri-, turismi ja muu info keskus – pood või/ja (vabaõhu)kohvik võiks saada mõõdasõitjaid teenindavaks ja oma rahvast koondavaks keskuseks, andes mõnelegi kohalikule tööd ja ehk müüa kohalikku kaupagi. Kuid kuidas saada kapitali hoone ümberehitamiseks ja remondiks

Kas on veel külaseltsel, kel samasugused mured meiega? Äkki paneme pead kokku? Struktuurifondide ettevalmistusfondi võiks Kodukandi nimel kirjutada ühise projekti külakeskuste taastamiseks üle Harjumaa või miks mitte ka üle Eesti.

Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus on sellist ühist ettevalmistusprojekti noortekeskuste väljaehitamise kohta koostamas. Üksikul on miljonit võimatu saada, aga kahekümnel äkki viitkümmet või sadat miljonit õnnestub? Kõva kuulmisega riik kuuleb ka pigem koorilaulu kui hüüdja häält kõrbes.

Mihkel Tiks

Kolkaküla Selts
mihkel@mella.loksa.ee